

196; İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadir* (Bulak), V, 74; Şemseddin er-Remlî, *Nihâyetü'l-muhtâc*, Kahire 1386/1967, VI, 443; Muhammed b. Abdullah el-Haraşî, *Şerhu Muhtaşarı Halil*, Beyrut, ts. (Dâru Sâdır), V, 9; Subhî Mahmesânî, *en-Nazarîyyetü'l-âmmî li'l-mücebât ve'l-ukûd*, Beyrut 1948, II, 164-199; Vahidüddin Sewâr, *et-Ta'bir 'anî'l-irâde fi'l-fıkhi'l-İslâmî*, Kahire 1960, s. 412, 426, 441-453; Mustafa Ahmed ez-Zerkâ, *el-Fıkhu'l-İslâmî fi şevbihi'l-cedit*, Dimaşk 1965, I, 366-379, 385-386, 390-400; Muhammed el-Hudârî, *Uşûlul-fıkıh*, Kahire 1389/1969, s. 89-101; Abdürrezzâk Ahmed es-Senhûrî, *Meşâdirü'l-hak fi'l-fıkhi'l-İslâmî*, Beyrut, ts. (Dârü'l-fikr), II, 104-126, 149, 151-155, 165, 183; IV, 172-177; Ali el-Haffî, *Ah-kâmü'l-mu'âmelâti's-şer'iyye*, [baskı yeri ve tarihi yok] (Dârü'l-fikrî'l-Arabî), s. 313, 316, 321; Hasan Subhî, "er-Rızâ ve 'uyûbüh", *el-Fıkhu'l-İslâmî esâsü't-teşrîf*, [baskı yeri yok] 1971, s. 299-319; M. Ebû Zehre, *el-Milkiyye ve nazarîyyetü'l-âkad fi's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Kahire 1977, s. 199-202, 412-421; Neş'et İbrâhîm ed-Düreynî, *et-Terâdî fi 'ukûdî'l-mübâdelâti'l-mâliyye*, Cide 1402/1982; M. Mustafa Şelebî, *el-Medhal fi't-tarîf bi'l-fıkhi'l-İslâmî*, Beyrut 1403/1983, s. 451-475; Muhammed Âli Bahrülulûm, *Uyûbü'l-irâde fi's-şer'ati'l-İslâmiyye*, Beyrut 1984; Ali Muhyiddin el-Karadâğî, *Mebde'ü'r-rızâ fi'l-ukûd*, Beyrut 1406/1985, I, 204-210, 601-602, 610, 631, 633-641, 798-800; Zekîyyüddin Şa'bân, *İslâm Hukuk İlminin Esasları* (trc. İbrahim Kâfi Dönmez), Ankara 2004, s. 302-306; "Rızâ", *Mu.F.*, XXII, 227-237.

ABDÜSSELAM ARI

RİZÂ, Seyyid Mehmed

(ö. 1082/1671)

Kendi adıyla anılan tezkiresiyle meşhur Osmanlı müellifi.

Edirne'de Zehrimâr adıyla tanınan bir aileye mensup olduğundan Zehrimârzâ-de diye bilinir. Babası Ergeneli Mehmed Efendi'dir. Tahsilini Edirne'de tamamladı. Medreseyi bitirdikten sonra bir müddet müderrislik yaptı, Rumeli'de mahkeme nâibliklerinde bulundu. Rızâ'nın Mevlevîlik ve Mevlevîler hakkındaki manzumeleri bu tarikatla ilgisini düşündürmekteyse de tarikat içindeki faaliyet ve kimliği hakkında bilgi bulunmamaktadır. Hayatının sonlarına doğru Edirne Uzunköprü'de müftülük yaptı ve 1082'de (1671) Edirne'de vefat etti. Bazı kaynaklarda ölüm tarihi olarak 1083 (1672) yılı zikredilmektedir.

Mehmed Rızâ'nın muhtasar tezkiresi 1000-1050 (1591-1641) yılları arasında ölen şairleri kapsamaktadır. XI. (XVII.) yüzyılın ilk çeyreğinde düzenlenen Kafzâde Fâizî'nin antoloji niteliğindeki *Zübdetü'l-eş'âr*'ı bir tarafa bırakılırsa Rızâ Tezkiresi, Riyâzî Tezkiresi ile birlikte bu yüzyılın önemli iki şuarâ tezkiresinden biridir. Mehmed Rızâ, mukaddimede tezkireyi kaleme alış sebebini belirttikten sonra eserini on be-

yitlik bir manzumeye övdüğü devrin padişahı Sultan İbrâhîm'e sunar ve kendilerine birer mahlas edinerek şair olduklarını iddia eden kişileri tezkiresine almadığını söyler. Kınalızâde Hasan Çelebi'ye ait tezkirenin zeyli sayılan eser iki bölümden oluşmaktadır. Şiir yazmış on padişahın tanıtıldığı ve şiirlerinden örneklerin verildiği birinci bölümde II. Murad (Ebû'l-Hayrât), Fâtih Sultan Mehmed (Avnî), II. Bayezid (Adlî), Yavuz Sultan Selim (Selîmî), Kanûnî Sultan Süleyman (Muhibbî), II. Selim (Selîmî), III. Murad (Murâdî), III. Mehmed (Adlî), I. Ahmed (Bahtî) ve IV. Murad (Murâdî) yer almakta, ikinci bölümde toplam 254 şairin biyografisi alfabetik sırayla verilmektedir. Tezkirede şairlerle ilgili bilgiler bir iki cümleyle geçilmiştir. Eserin hâtimesinde tezkirenin tamamlanma tarihi "câmi-i mazmûn" (1050 [1641]) ibaresiyle belirtilmiştir.

Beş nüshası bilinen Rızâ Tezkiresi'nin Millet Kütüphanesi'nde kayıtlı yazmasında (Ali Emîrî Efendi, nr. 764) padişahlarla birlikte 264 şairin kısa biyografisi bulunmaktadır. Köprülü Kütüphanesi'ndeki nüsha (Âsım Bey, nr. 374) *Latîfi Tezkiresi*'nin hâşiyelerine yazılmıştır (vr. 48-88). İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde mevcut nüshanın (TY, nr. 2363) bazı sayfaları eksik olduğu gibi Edirne Selimiye Kütüphanesi ile (nr. 2110) Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki (Âşir Efendi, nr. 243) nüshalar da eksiktir. Rızâ Tezkiresi ilk defa İkdâmcı Ahmed Cevdet tarafından bastırılmış (İstanbul 1316), M. Sadık Erdağî ise bunun tıpkıbasımını gerçekleştirmiştir (Ankara 2002).

Gencay Zavotçu eser üzerinde bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır (bk. bibl.). Kaynaklarda Rızâ'nın ayrıca mürettep bir divanı, münşeâtı ve *Siyer-i Veysî*'ye yazdığı bir zeylinin bulunduğu belirtilmektedir. *Nuhbetü'l-âsar li-Zeyli Zübdetü'l-eş'âr*'da Rızâ'nın bir şitâiyyesiyle dokuz beyti mevcuttur.

BİBLİYOGRAFYA :

Rıza Tezkiresi: İnceleme-Metin (haz. Gencay Zavotçu, yüksek lisans tezi, 1993), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; *Güftü ve Teşrîfâtü's-suarâsı* (haz. Kâşif Yılmaz, Ankara 2001, s. 136-137; Safâî, *Tezkire* (haz. Pervin Çapan), Ankara 2005, s. 205; Belfîğ, *Nuhbetü'l-âsar*, s. 166-168; Şeyhî, *Vekâyü'l-fuzalâ*, I, 667-669; *Sicill-i Osmânî*, II, 397; *Osmanlı Müellifleri*, II, 185-186; Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, [baskı yeri ve tarihi yok], s. 351; Babinger (Üçok), s. 237-238; Ağah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 1988, s. 298-299; Rıdvan Canım, *Başlangıçtan Günümüze Edirne Şairleri*, Ankara 1995, s. 307-310.

FİLİZ KILIÇ

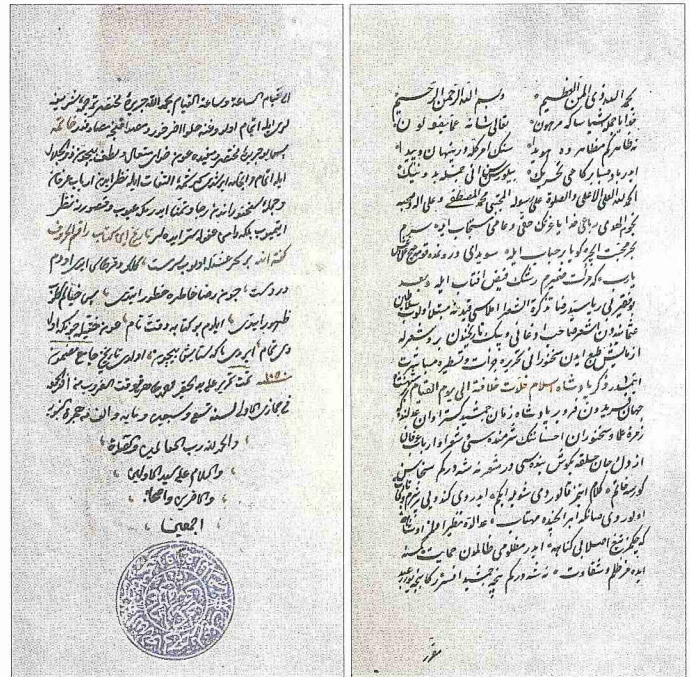
RİZÂ-yi ABBÂSÎ

(رضای عباسی)

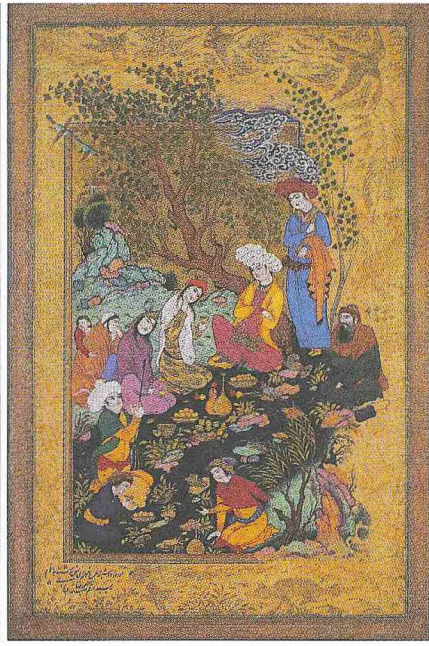
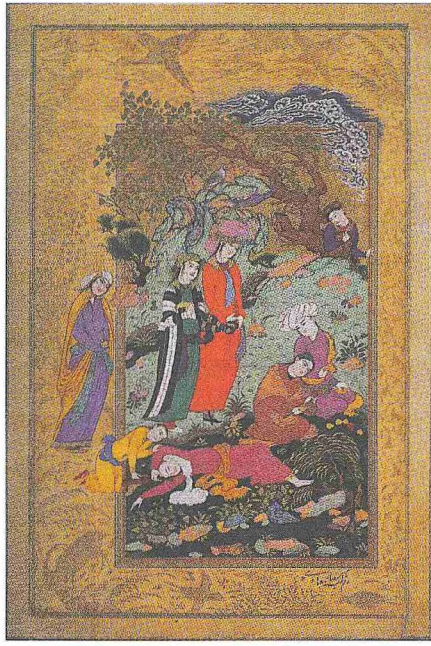
(ö. 1044/1635 [?])

İranlı minyatür sanatçısı.

Hayatına dair bilinen hususlar, İbrâhîm Mirza'nın Meşhed'deki sarayında kurduğu resim atölyesinin mensuplarından Kâşânî Mevlânâ Ali Asgar'ın oğlu olduğu, 1610-1635 yılları arasında İsfahan'da çalıştığı ve Abbâsî nisbesini ölümüne kadar sara-

Rızâ
Tezkiresi'nin
ilk ve son
sayfaları
(Millet Ktp.,
Ali Emîrî Efendi,
nr. 764)

Rizâ-yi Abbâsî'ye ait minyatürlü iki sayfa (Hermitage Museum, St. Petersburg, nr. 740, vr. I ve XVIII)

yının atölyesinde görev yaptığı Şah I. Abbas'tan aldığıdır. Rizâ-yi Abbâsî'nin aynı dönemde ve aynı çevrelerde yaşayan Rizâ, Âgâ / Âkâ Rizâ ve Ali Rizâ imzalarıyla tanınan minyatürcü / minyatürcülerle aynı kişi olup olmadığı konusu tartışmalıdır (Canby, *The Rebellious*, s. 201-203). Kesin olan husus Rizâ isimli bir ressamın yaşadığıdır.

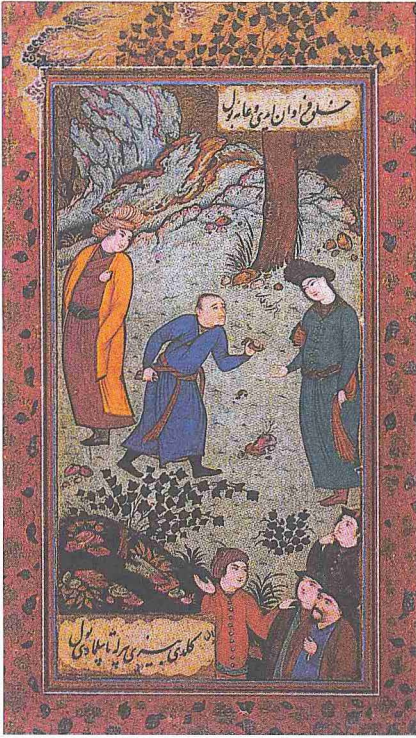
"Rizâ" imzalı resimlerin tamamı aynı elden çıkmış izlenimini vermese de bunlar ortak üslûp özelliklerine sahiptir. Siyah mürekkep ve kalemle, bazan da fırça ile çizildiği sanılan resimlerde insan figürlerinin uzun boylu ve bellerinin çukur, midelerinin hafifçe kabarıp yapıldığı görülür. Erkeklerde sarığın ucu arkadan sarkıtılmış, dalgalı zülfler omuzlara doğru uzatılmıştır; soyulular sarıklarına çiçek takmıştır (a.g.e., katalog nr. 5, 13-14, 19-20, 51). Kadınlar başlarına omuzlarını da kaplayan bir örtü almışlar ve bu örtüyü kayıp düşmemesi için alınlarının üst kısmında üçgen biçiminde yükselerek arkadan bağlanan bir eşarpla tutturup çok defa da eşarbin kenarına bir tüy veya çiçek takmışlardır. Örtünün altından omuzlara doğru sarkan saçlar dalgalıdır. Kadınlar rengârenk ve şeffaf, kapalı veya dekolte giysilerle bütün takılarını takmış vaziyette resmedilmiştir (a.g.e., katalog nr. 6-7, 109, 119, 124-125). Desen izlenimi veren resimlerde ar-

ka plana altın yaldızla renklendirilmiş zarif ağaç ve çiçekler, gökyüzüne alevi andıran bulutlar yapılmıştır. Yazmalardaki minyatürlerde mimari unsurlar fonda sade fakat çok renkli verilmiş, kesik, kıvrılan çizgilerle şekillendirilen doğa görüntülerine renk tonlamalarıyla derinlik kazandırıldıktan sonra kimi defa yüzey kalabalık insan gruplarıyla doldurulmuştur (a.g.e., katalog nr. 57-58, 62-63, 70). Bu resimlerde Rizâ'nın, kişilerin bireysel özelliklerini ve kültürel kimliklerini yüz ifadeleriyle ve giyimleriyle vermedeki ustalığı onun portre ressamlığındaki yeteneğini göstermektedir. Bu tür resimler imzasız da olsa sanat tarihi terminolojisinde Rizâ-yi Abbâsî üslûbu veya İsfahan üslûbu şeklinde adlandırılmaktadır.

Hayatı hakkındaki bilgileri günümüze ulaştıran I. Abbas dönemi biyografi yazarı Kadı Ahmed, onun fırça işçiliğini ve portrelerini övdükten sonra, "Eğer yaşasalardı Mani ve Bihzâd da onun ustalığını överlerdi" demektedir (*Calligraphers and Painters*, s. 192-193). Rizâ-yi Abbâsî'nin üslûp sahibi bir ressam olarak ortaya çıkmasında saray şıfresinde beğenilen bir ressamın oğlu sıfatıyla eski ustaların eserlerinin orijinallerini inceleme fırsatını bulmuş, çağının ünlü ustalarıyla tanışmış ve onların desteğini görmüş olmasının etkisi

büyüktür. Onun 1580'li yıllarda babasıyla birlikte Herat'ta bulunduğu, o yıllarda ressam Muhammedî'nin zarif tek figür çalışmalarıyla ve onun günlük yaşama ilişkin görüntülerin gerçekçilikle betimlendiği manzara resimleriyle tanıştığı sanılmaktadır. XVI. yüzyılın son çeyreğinde Şah Abbas'ın saray kütüphanesini yöneten ressam-şair Sâdıkî Bey ile de (ö. 1609) dostluk kurmuş ve onun portre yapmadaki becerisinden etkilenmiş olmalıdır. Sâdıkî Bey'le geliştirdiği dostluğun kütüphanede mevcut, geçmiş dönemlerde yaşayan ünlü ustalara ait yarım kalmış eserlerin tamamlanması, yenilenmesi ve onarılması gibi işlerin yapılmasına yol açtığı tahmin edilmektedir (Swietochowski, s. 39-72). Bu tahmin doğrultusunda, XV. yüzyıl Timur-lu şairi Câmî'nin *Hamse*'sinin (TSMK, Revan Köşkü, nr. 888) istinsah edilmesinden, tezhiplerinin ve tasvirlerinin yapılmasından yüzyıl sonra ilk iki sayfasına ve bölüm sonlarına konulan İsfahan üslûbu resimlerin Rizâ'ya ait olduğu söylenebilir.

Kitaplarda yer alan Rizâ üslûbundaki minyatürler bilinen örneklerle göre ilk defa Nizâmî-i Gencevî'nin 981-983 (1573-1575) tarihli *Hamse*'sinde (TSMK, Revan Köşkü, nr. 877, vr. 1^b-2^a, 44^b), Câmî'nin *Selâmân ü Ebsâl* mesnevisinin 989 (1581) tarihli bir nüshasında (TSMK, Revan Köşkü, nr. 915, vr. 30^a, 42^a) ve Sa'dî-i Şîrâzî'nin 993 (1585) tarihli *Bostân*'ında (TSMK, Revan Köşkü, nr. 935, vr. 21^b, 89^b, 109^b, 134^b, 177^a) görülmektedir. Bu eserlerdeki resimlerin Rizâ'nın ilk çalışmaları olduğu söylenebilir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki bir murakka' da aynı atölyenin ürünüdür (Hazine, nr. 2166). İlk boş yaprağında "amel-i Âgâ Rizâ" ibaresi yer aldığı eserdeki Ali Rizâ (vr. 3^b) ve Âgâ Rizâ (vr. 18^a) imzalı tek figürler, Rizâ-yi Abbâsî imzalı şehir resmi (vr. 27^a), Şeyh Muhammed imzalı tek figürler (vr. 9^b, 24^b) ve Rizâ, Ali Rizâ, Ali Rizâ-yi Tebrîzî imzalı nesta'lik kıtalar bu eseri Rizâ-yi Abbâsî'nin hazırladığını ortaya koymaktadır. Haydar Hârizmî'nin *Maḥzenü'l-esrâr*'ının XVII. yüzyılın başında istinsah edilen iki nüshası Rizâ'nın minyatürleriyle süslenmiş çok özenli kitaplardır. Bunlardan birinin resimleri üzerine ressamın adı Rizâ-yi Abbâsî olarak yazılmıştır (Soudavar, s. 274-281). İkinci nüshanın birinciye göre daha özenli yapılan resimlerinin üzerinde ise imza yoktur; ancak kitabı istinsah eden kâtipin adı da Ali Rizâ-yi Abbâsî şeklinde verilmiştir. Rizâ-yi Abbâsî'nin üslûbu onun ölümünden sonra Muîn, Mehmed Kâsım gibi ressamlarla XVII. yüzyılın ikinci yarısında da sürmüş,

Rizâ-yî Abbâsî imzalı bir minyatür (Nevâi'den Müntehab, TSMK, Emanet Hazinesi, nr. 1641, vr. 8°)

üşlûbu ve ismi Safevî ülkesinin sınırlarını aşarak İstanbul'a kadar ulaşmıştır. Evliya Çelebi, Agâ Rizâ Sütüce'de Câferâbâd Tekkesi'nin duvarına siyah kalemle bir "kepeng-i vahşi" tasvir ettiğini yazar (*Seyahatnâme*, s. 174).

BİBLİYOGRAFYA :

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme* (haz. Orhan Şaik Gökyay), İstanbul 1996, s. 174; *Calligraphers and Painters: A Treatise by Qâdî Ahmad, Son of Mir-Munshî* (trc. V. Minorsky), Washington 1959, s. 192-193; Karatay, *Farsça Yazmalar*, tür.yer.; M. L. Swietochowski, "The Historical Background and Illustrative Character of the Metropolitan Museum's Mantiq al-Tayr of 1483", *Islamic Art in the Metropolitan Museum of Art* (ed. R. Ettinghausen), New York 1972, s. 39-72; Filiz Çağman – Zeren Tanındı, *Topkapı Sarayı Müzesi İslâm Minyatürleri*, İstanbul 1979, nr. 112; A. Soudavar, *Art of the Persian Courts*, New York 1992, s. 274-281; Sheila R. Canby, *The Rebellious Reformer: The Drawings and Paintings of Riza-yi 'Abbasi of Isfahan*, London 1996, s. 201-203; a.mlf., "The Pen or the Brush?", *Persian Painting from Mongol to the Qajars: Studies in Honour of Basil W. Robinson* (ed. R. Hillenbrand), London 2000, s. 75-82; a.mlf., "Riḍā 'Abbāsī", *El²* (Ing.), VIII, 508-510; T. Gandjei, "Notes on the Life and Works of Sadiki: A Poet and Painter of Safavid Times", *Isl.*, LII (1975), s. 112-118.

ZEREN TANINDI

RİZÂ EFENDİ, Neccârzâde

(bk. NECCÂRZÂDE RİZÂ EFENDİ).

RİZÂ HAN BİRELVÎ

(رضا خان بریلوی)

Ahmed Rizâ Hân Birelvî
(1856-1921)

Hint alt kıtasında

Birelvî cemaatinin kurucusu, fakih.

10 Şewal 1272 (14 Haziran 1856) tarihinde Uttar Pradeş eyaletine bağlı Ray Birelî kasabasında doğdu. Babası Nakî Ali Han itibar sahibi bir âlimdi. Aslen Patanlar'ın (Peştü) Rohilla Barhiç kabilesinden olan ve XVII. yüzyılda Kandehar'dan Hindistan'a göç eden ecdadı Bâbürlüler Devleti'nde askerî ve idarî görevler üstlenmiş, bu sayede sahip oldukları servetle refah içerisinde yaşamıştı. İhsan ilâhî ez-Zahir'e göre aile Şiîlik'ten Sünnîliğe geçmiş olup bunun en açık delili Birelvî'nin Ahmed Rizâ Han b. Nakî Ali b. Rizâ Ali b. Kâzım Ali şeklinde olan isim zinciridir (*el-Birelviyye*, s. 21; ayrıca bk. Zaferüddin Rizvî, I, 2).

Babasının desteğiyle dinî ilimleri medrese müfredatına göre okuyarak on üç yaşında icâzet alan Rizâ Han babasının kontrolünde fetva eğitimi almaya başladı. Ayrıca özel hocalardan matematik, tıp ve coğrafya okudu. Mirza Gulâm Ahmed'in kardeşi Mirza Gulâm Kâdir Beg ve Nûrî Miyân diye bilinen Ebû'l-Hüseyn Ahmed Mârhervî onun hocalarındandır. 1879 yılında babasıyla birlikte gittiği hac sırasında ve daha sonra defalarca yaptığı Hicaz yolculuklarında tanınmış âlimlerle görüşme fırsatı buldu ve kendilerinden faydalandı. Haremeyn'de icâzet aldığı hocaları arasında Ahmed b. Zeynî Dahlân, Abdurrahman el-Mekki, Hüseyin b. Sâlih el-Mekki ve Ebû'l-Hüseyn Ahmed en-Nûrî anılabilir. 1876'da bağımsız olarak fetva vermeye başlayan Rizâ Han 1880'de babasının vefatı üzerine fetva işini üstlendi. Önceleri babasının medresesinde ve ardından kendi medresesinde çok sayıda öğrenci yetiştirdi (M. Mes'ûd Ahmed, *Hayât-ı Mevlânâ*, s. 118-119). 1877'de Kâdirî tarikatı şeyhi Şah Âl-i Resûl Mârhervî'den el alarak Kâdirî tarikatına girdi. Daha sonra Çiştîyye, Sühreverdiyye ve Nakşibendiyye gibi tarikatların âdâbını öğrendi ve Kâdirî tarikatında hilâfet aldı.

Rizâ Han kuruluş çalışmalarında yer aldığı Nedvetü'l-ulemâ hareketinden 1897'de ayrıldı ve aleyhine neşriyat yapmaya

başladı. Bu hareketle ve hareket mensubu ulemâ ile ilgili 200 kadar fetva kaleme alıp küfre saptıklarını ileri sürdü (Sanyal, s. 64, 114). 1898 yılında çıkmaya başlayan *Tuhfe-i Hanefiyye* dergisinde yazılar neşretti. Patna'da düzenlenen Meclis-i Ehl-i sünnet ve cemaat toplantısında liderliğini ilân etti. Bağlıları tarafından kendisine XX. yüzyılın müceddidi unvanı verildi. Bu tarihten sonra Rizâ Han'ın cemaatlere karşı olan tutumu Nedve ile sınırlı kalmadı; Ehl-i hadîs ve Diyûbendîler'e de şiddetle karşı çıktı. Hz. Peygamber'le ilgili konuları merkeze alması tartışmaları hararetlendirdi. Başlattığı tekfir hareketi sebebiyle ulemânın itibarı zedelendi ve toplumda ciddi bir gerginlik baş gösterdi. Rizâ Han kardeşi Hasan Rizâ Han, oğlu Hâmid Rizâ Han ve talebesi Zaferüddin Bihârî Rizvî ile birlikte 1904 yılında Dârü'l-İslâm'ı (Medrese-i Ehl-i sünnet ve cemaat) kurarak cemaatin eğitim yönünü güçlendirdi. Sonraki yıllarda bu medreseye bağlı çok sayıda yeni medrese açıldı ve bir kısım eski medreseler cemaatin kontrolüne geçti. Rizâ Han ayrıca yayın tesisleri kurdu. 1864'te neşir hayatına başlayan *Debdebe-i Sikenderî* adlı haftalık gazete aynı meşrepten kişiler tarafından çıkarıldığı için Rizâ Han ve arkadaşları gazeteyi sahiplendi. Gazetede 1900'den itibaren doğrudan Birelvî ekolünün düşünceleri dile getirilmeye başlandı. 1920'de *er-Rizâ* adlı ikinci bir dergi çıkarıldı.

Ahmed Rizâ Han, Hicaz'da bulunduğu sırada bazı itikadî konularda ulemâya sorduğu sorulara aldığı cevapları kullanarak *Hüsâmü'l-Haremeyn* adıyla bir kitap yazdı (1906). Bir fetva metni ve eklerinden ibaret olan bu kitapla Diyûbendî cemaatinin Muhammed Kâsım Nânevî, Reşid Ahmed Gengûhî, Eşref Ali Tehânevî ve Halîl Ahmed Ambetevî gibi âlimleri tekfir etti. Buna karşılık Diyûbendî ulemâsı, eserdeki iddiaların çoğunun kaynaklardaki bilgilerin tahrifiyle oluşturulduğunu söyleyerek reddiyeler yazdı. Rizâ Han, Diyûbendîler'in takip ettiği Seyyid Ahmed Şehîd ve Şah Muhammed İsmâil Şehîd-i Dihlevî'yi de eleştirdi. İsmâil Dihlevî'nin, kitabında Hz. Peygamber'i küçük düşürdüğünü, böylece kâfir ve mürted olduğunu iddia etti.

Muhallifleri Rizâ Han'ın İngilizler'i desteklediğini ve onların hesabına çalıştığını ileri sürerken Birelvî ekolüne mensup yazarlar onun aslında İngiliz yönetimine karşı olduğunu, fakat siyaseten böyle davrandığını söyler. Orta yolu tutanlar ise Rizâ Han'ı İngilizler'in müslümanları bölme projesine alet olmakla suçlar. Onun 1889 yı-